

Prije 30 godina kamione je prvi put zaustavila rampa. Tako je sve počelo

danica.hr/prije-30-godina-kamione-je-prvi-put-zaustavila-rampa-tako-je-sve-pocelo

26. rujna 2023.

20 GODINA EKOLOŠKE, POLITIČKE I PRAVOSUDNE KRIZE (2. DIO)

Objavljeno, 26. rujna 2023. [Naše priče](#)

Foto: OPĆINA GORNJI KNEGINEC / Stara ulazna rampa na odlagalištu otpada u Turčinu

AUTOR

Goran Štimec

U drugom dijelu serijala o varaždinskoj komunalnoj, ekološkoj, političkoj i pravosudnoj trakavici prisjećamo se kako je sve počelo...

Gradnja kazete na odlagalištu / Foto: Općina Gornji Kneginec

Odlagalište otpada u **Turčinu** – mjestu u sklopu **Općine Gornji Kneginec** koje neposredno graniči s **Gradom Varaždinom** – može se pohvaliti da je prvo odlagalište u Republici Hrvatskoj koje je zatvoreno i sanirano prema svim zakonom određenim procedurama. Dugačak su put prošli žitelji Kneginca dok se napokon nisu oslobodili tuđeg otpada u svojem dvorištu, odloženog tek par stotina metara od najbližih kuća, a ta je borba započela prije punih 30 godina.

Te 1993. godine, prema zapisima lokalnih novina i sjećanjima iskusnijih političara, prvi su puta kamioni natovareni otpadom naišli na spuštenu rampu u Turčinu. Općinski načelnik u to je vrijeme bio **Đuro Keretić**, član **HSS-a**, koji je upozoravao na to da način na koji se otpad tamo odlaže nije primjeren te pozivao na potrebu sanacije odlagališta. Osim toga, kako je bilo ratno doba, pravni odnosi bili su u mnogim područjima neuređeni pa tako nije postojala ni mogućnost isplate ekološke rente mještanima koji žive pored odlagališta.

Mještanima koji su živjeli pored odlagališta nije isplaćivana nikakva ekološka renta / Foto: Općina Gornji Kneginec

Mijenjaju se načelnici, problem ostaje

Godine su prolazile i mijenjali su se načelnici, ali su se situacije sa spuštenom rampom svejednako s vremena na vrijeme ponavljale. Nerijetko se ova tema u javnosti aktualizirala uoči lokalnih izbora, no, bez obzira na te okolnosti, bilo je razvidno da će pitanje odlagališta jednog dana biti nužno riješiti na konačan način.

U Turčin se otpad dovozio od 1982. godine, kad su tadašnje političke strukture ocijenile da je velika rupa nastala na mjestu nekadašnjega gliništa mjesto kao stvoreno za deponij. Kasnije studije utjecaja na okoliš utvrdile su kako bi se komunalni otpad na to mjesto moglo odvoziti sve do 2015. godine. Glavni korisnici odlagališta bili su Grad Varaždin te općine i gradovi proizašle iz nekadašnje zajednice općina. S dolaskom 90-ih i promjenom političkog sustava mijenjaju su pomalo i razvojni planovi općina i gradova, pa tako i onoga Općine Gornji Kneginec. Naročito su ti naponi intenzivirani početkom milenija, otkako je izgrađena autocesta **Goričan – Zagreb**. Gornji Kneginec nalazi se odmah uz autocestu i na njegovu području prostirale su se velike površine državnog zemljišta idealnog za pretvaranje u gospodarsku zonu.

Kneginec ucjenjivao Varaždin?

– Knežinec je o zatvaranju odlagališta počeo razgovarati onoga trenutka kad su vidjeli da mi radimo veliki projekt svojih gospodarskih zona. Pa su shvatili da bi i oni mogli tako. Bila je to 2002. ili 2003. godina. Vlada im je dala zemljište i onda je Knežinec počeo ucjenjivati – tako situaciju s početka milenija vidi tadašnji gradonačelnik **Ivan Čehok**, koji je u to vrijeme bio član **HSLS-a**.

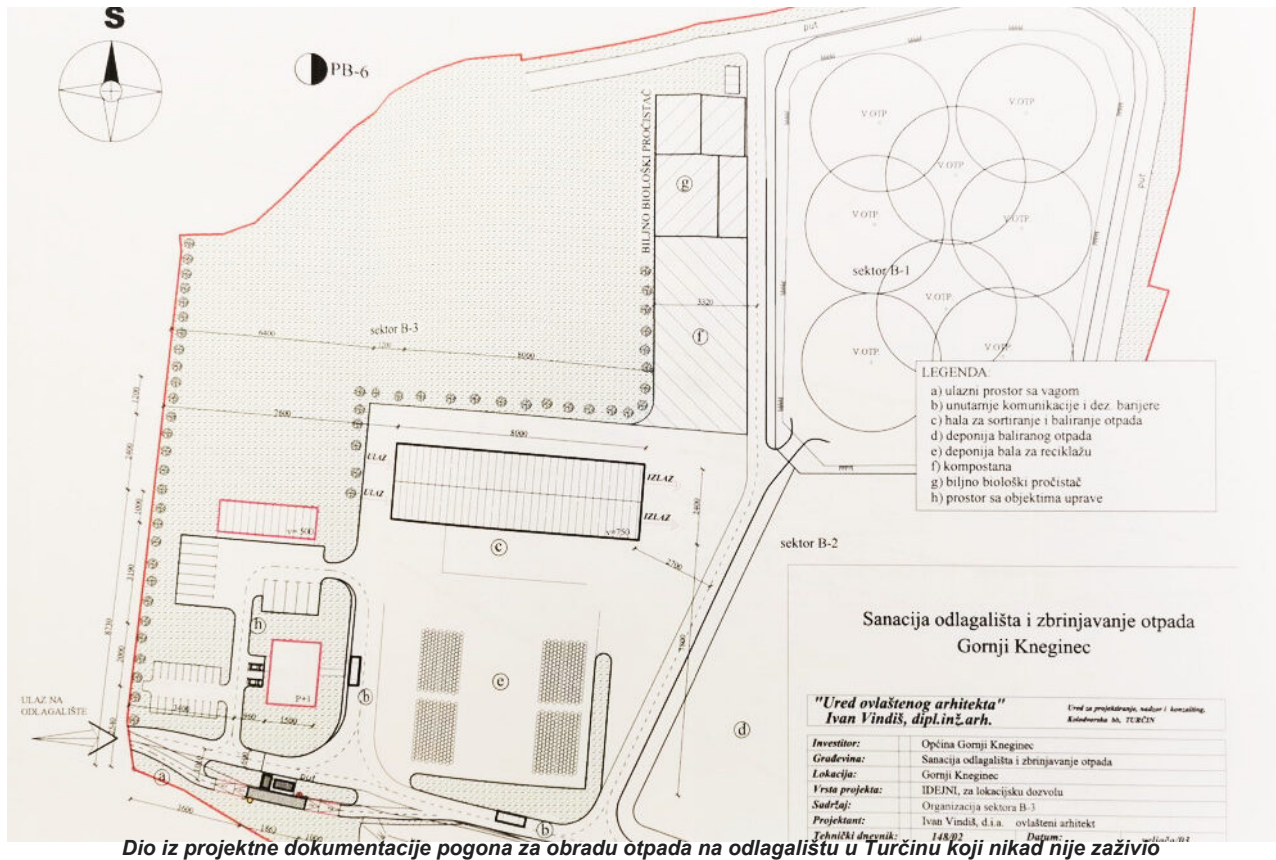
Ivan Čehok kaže da je Knežinec zatvorio odlagalište jer je htio razvijati poduzetničku zonu

Goranu Kaniškom, načelniku Gornjeg Knežinca, ne sviđa se riječ “ucjena”. Ovaj tada mlad **HDZ-ov** lav načelnik je postao u proljeće 2004. godine, nakon što je ostavku podnio **Anđelko Mihalić** (javnosti poznatiji kao prokurist tvrtke Buryen iz nedavne afere s COVID-testovima). No danas Kaniški tvrdi da su i poduzetnička zona i odlagalište mogli bez problema ići ruku pod ruku.

Načelnik Gornjeg Kneževca Goran Kaniški tvrdi da su poduzetnička zona i odlagalište mogli zajedno

– Dokaz da smo išli u tome smjeru je projekt koji predviđa obradu otpada u Turčinu. Trebalo se, prema projektu, odlagati svega oko 30 posto. Predviđeno je bilo ulaganje od 41 milijun kuna, a kapacitet pogona bio je projektiran tako da se jednom polovicom obrađuje novi otpad, a drugom polovicom onaj postojeći s odlagališta. Za to smo dobili i građevinsku dozvolu, napravljena je studija utjecaja na okoliš... – pokazuje nam Kaniški dokumentaciju. No nije bilo, kaže, političke volje da se to realizira, a Općina sama nije to mogla provesti.

Neki za to prvi puta čuju

Javnost o tome ne zna ništa, u novinama toga vremena ni slova o tome projektu nije zapisano. Kaniški to tumači političkim utjecajem Grada Varaždina na lokalne medije. No Ivan Čehok tvrdi da za to prvi puta čuje. **Radimir Čačić**, tadašnji predsjednik **HNS-a**, stranke koja je bila dio Čehokove gradske vlasti, isto kaže da mu je to prvi glas. Tek tadašnji župan **Zvonimir Sabati** iz **HSS-a** ima neka saznanja o tome projektu.

– Točno je da je HDZ imao rezervnu varijantu, ali lako im je sad govoriti. No ja tvrdim da bi odlagalište bilo otegotna okolnost za investitore, ne bi to išlo zajedno. Uvjeren sam da bi za neke investitore to bio nepremostiv problem, možda ne toliko stvarni, koliko u psihološkom smislu. Na kraju krajeva, kad je deponij zatvoren, HDZ je od toga pobrao najveće političke poene. Hvalili su se da su zatvorili deponij, a imali su rezervni plan da u nekom obliku ipak ostane. A zapravo sam se ja osobno jako puno angažirao da nije došlo do kolapsa. Koordinirao sam pokušavajući pronaći kompletno rješenje za prihvatljivo novo odlagalište uz istovremeno programirano zatvaranje i sanaciju deponija u Turčinu – tumači Sabati.

Zvonimir Sabati u nekoliko je navrata bio varaždinski župan

Sabati obećao zatvaranje deponija

Zvonimir Sabati, koji je također stanovnik Gornjeg Kneževca, 2001. godine vratio se na funkciju župana, koju je već obnašao do 1995. godine. Isti problem o kojem se pričalo za njegova prijašnjeg mandata dočekao ga je po povratku na funkciju.

– U više navrata je na Skupštini Varaždinske županije bila rasprava o odlagalištu otpada. Bio sam svjestan opasnosti od naglog zatvaranja deponija i potpunog kolapsa koji bi u takvim okolnostima nastao i ja sam na Skupštini obećao da će u mome mandatu deponij u Turčinu biti zatvoren i da će se pronaći za sve prihvatljivo rješenje – prisjeća se Sabati.

Ovako je odlagalište u Turčinu izgledalo nakon sanacije jedne od kazeta, prije sadnje zelenila

Varaždinska županija, kao jedinica regionalne samouprave, nema zapravo nikakve ovlasti nad odlagalištima. Općine i gradovi, jednako kao i danas, imaju obvezu same osigurati kako će se i gdje zbrinuti komunalni otpad, dok središnja država daje tek strateške smjernice i definira obveze. Sabati je stoga zaigrao na koordinacijsku ulogu, no vrlo brzo dobit će jednu još značajniju zadaću.

Za početak je, prisjeća se, načelnike općina i gradova pozvao neka se organiziraju i nađu novo rješenje za svoj otpad. Taj je proces do 2004. godine završen. Kako su načelnici riješili svoju zadaću? Kako koji. U pravilu su sklopili ugovor o koncesiji s nekom tvrtkom i na nju prebacili tu odgovornost. No to je bilo dovoljno da Županija izađe Knežincu u susret i preuzme obvezu plaćanja dijela troškova sanacije te kasnije, nakon zatvaranja odlagališta, i monitoringa.

Sukob presjeka Sanaderova ministrica

Zadnji čin oko zatvaranja odlagališta u Turčinu i, posljedično, stvaranja ilegalnog odlagališta baliranog otpada u varaždinskom Brezju počeo je u siječnju 2004. godine. Već je godinu dana ranije varaždinska vlast, umorna od spuštenih rampi na odlagalištu, najavljivala kupnju postrojenja za baliranje otpada kako bi se riješila ovisnosti o Knežincu.

No za taj proces Grad je trebao vremena, a Knežinec je iskazivao nestrpljivost. Bio je 14. siječnja 2004. kad je Općina Gornji Knežinec uputila dopis Gradu Varaždinu u kojem poručuje da otkazuje ugovor s Gradom potpisan 1997. godine. Naveli su i krajnji rok zatvaranja odlagališta: do kraja veljače!

Samo sedam dana kasnije u Varaždin je dojurila **Sanaderova** ministrica **Marina Matulović Dropulić** i – presjekla stvar. Knežinec se obvezao još godinu dana primati otpad, Grad Varaždin dobio je još godinu dana kako bi našao neko alternativno rješenje, a zadatak je dobila i Varaždinska županija: naći lokaciju za odlagalište. S time da je ministrica u tome trenutku bila sklonija rješenju prema kojem bi svaka županija imala vlastito odlagalište, umjesto jednog regionalnog za cijeli hrvatski sjever. Kao što je poznato, vrlo brzo krenulo se drugim smjerom. No tada su spomenute dvije opcije: **Jerovec** i **Očura**.

Lokalne sukobe oko otpada
razrješava Marina Matulović
Dropulić

Župan predložio Očuru, nije prošlo

Župan Sabati nakon nekoliko mjeseci javnosti je kao rješenje predložio Očuru. Očura je naselje u sklopu **Grada Lepoglave**, poznato po kamenolomu, i županijskim političkim strukturama ta lokacija činila se idealnom za novo odlagalište. I to za čak tri županije – Varaždinsku, **Krapinsko-zagorsku** i **Međimursku**. Koncesionar kamenoloma, tvrtka **IGM Lepoglava**, bio je voljan investirati u taj projekt, obećavajući vrhunske ekološke standarde.

Sabatijeva ideja o regionalnom odlagalištu u Očuri nije prošla

No nije prošlo. U novinama toga vremena piše da je na sastanku u Očuri u lipnju te godine, na kojem su se s mještanima sastali predstavnici Varaždinske županije, Grada Lepoglave i privatnog investitora – došlo gotovo do fizičkog obračuna.

– Da je bilo više vremena, malo više mudrosti i dobre volje, to je moglo biti dobro rješenje za sve nas, a pogotovo, radi ekološke rente, za onaj kraj. To bi bio deponij napravljen po najvišim ekološkim standardima. No previše je bilo otpora mještana i pojedinaca iz ekoloških udruga i gradska je vlast na kraju odbacila taj prijedlog – govori danas o tim vremenima Zvonimir Sabati.

U igri bio i Sveti Ivan Žabno

Jedno vrijeme aktualna lokacija bila je i ona u **Bolfanu**, naselju pored Ludbrega. No ni tamo na kraju mještani nisu dali zeleno svjetlo. A onda u priču ulazi – **Sveti Ivan Žabno**.

Naime, preteča današnje tvrtke **Piškornica** bila je **Javna ustanova za odlaganje komunalnog i neopasnog tehnološkog otpada sjeverozapadne Hrvatske**. Njezin ravnatelj **Nedo Cepić**, budući direktor Piškornice, planirao je na lokaciji **Gunjak** u Općini Sveti Ivan Žabno napraviti regionalno odlagalište. No kako Gunjak neposredno graniči s **Križevcima**, tako je i u ovome slučaju pitanje zbrinjavanja otpada postalo prvorazredno političko pitanje.

U to je vrijeme, a govorimo o razdoblju od 2003. do 2006. godine, koprivničko-križevački župan **Josip Friščić** (HSS), a Križevčanin **Darko Koren**, tada također HSS-ovac, obnaša funkciju dožupana (župan postaje 2008. godine). Upravo Koren, uz Friščićev blagoslov, u prosincu 2005. zaustavlja svaku mogućnost da Gunjak postane regionalno odlagalište. Kasnije je cijela priča preseljena u **Koprivnički Ivanec**, a **Vladimir Oguman** (isto HSS-ovac), načelnik Općine Sveti Ivan Žabno, zbog toga što regionalni centar nije realiziran u njegovoj općini, najavio je da će tražiti – odštetu!

Varaždin lutao s lokacijom za balirku

Kako bilo, Varaždin je vrijeme od godinu dana, do 31. ožujka 2005., koje je dobio od Gornjeg Kneginca kako bi našao rješenje za svoj komunalni otpad, iskoristio za konačnu nabavu i postavljanje postrojenja za baliranje otpada. Pritom se dosta lutalo. **Robert Briški**, voditelj komunalne službe u gradskom upravnom odjelu, sjeća se da je jedan od početnih prijedloga bio taj da se balirka smjesti unutar odlagališta u Turčinu te da se ona koristi prilikom sanacije, dok bi istovremeno Varaždin mogao i dalje dovoziti svoj otpad. No to nije realizirano. Kako je u županijskom planu jedino mjesto na području grada gdje je bilo predviđeno moguće odlagalište otpada bilo ono u **Poljani Biškupečkoj**, tako su i gradski oci najavljivali da bi upravo tamo trebala biti postavljena balirka. Rezervna lokacija bila je na **Motičnjaku**, gdje je **Varkom** čak pripremio jednu kazetu – postavljen je tampon, geotekstil i rješena odvodnja.

Čačić predložio Brezje?

No na kraju ni jedna od tih lokacija nije bila izabrana. U svibnju 2004. bez ikakve najave u priču ulazi lokacija zvana **Mrcilište** u **Brezju**. Grad mijenja svoj prostorni plan i tamo ucrtava čak i mogućnost trajnog odlaganja. Gradonačelnik Čehok danas tumači da je tako odlučila struka, ali isto tako tvrdi da je na samu ideju gdje smjestiti bale došao Radimir Čačić. Mrcilište se, naime, nalazi na samoj granici s Općinom Gornji Kneginec, odmah “preko puta” starog odlagališta u Turčinu. Tako je u ono vrijeme gradom vrlo brzo krenula glasina da je Varaždin balirku smjestio na to mjesto “ftruc” Knegincu. Da je ideja bila Čačićeva, potvrđuje i Kaniški. Evo što Čačić kaže na to:

– Ma to je suludo. Kao što sam negdje pročitao i da smo mi, tvrtka **Coning**, napravili projekt tog odlagališta za bale. A zapravo je priča u tome da je netko naručio betonsku ploču koju je trebalo statički dimenzionirati. No to nema nikakve veze s balama, moglo je biti za bilo što! Što ja imam s idejom gdje će biti bale? To rješava gradonačelnik.

U Čehokovom poglavarstvu i HNS-ovci

Pritom Čačić ne misli da je nabava balirke bila loša ideja. Naposljetku, HNS je participirao u toj vlasti kad se donosila odluka, a od 2005. godine Čačić i Čehok još tješnje surađuju. Tada zajedno izlaze na lokalne izbore, Čehok premoćno pobjeđuje u gradu, Čačić premoćno u

županiji. No ljubav nije dugo trajala, Čačića Županijska skupština ruši 2008. godine. Taj detalj bit će bitan za daljnji tijek priče o varaždinskom otpadu, jednako kao i neki drugi detalji iz Čačićeve političke karijere.

Čačić i Čehok iz vremena kad su najtješnje politički surađivali

Pokušaji sa Severinom i Biskupijom

Prije zatvaranja Turčina pokušao je Varaždin i na druge načine osim baliranja riješiti svoj problem. Tako je već potpisan ugovor s **Općinom Severin** u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji, kako bi se otpad vozio na tamošnje odlagalište. No ugovor je, kaže Čehok, kasnije raskinut. Tvrdi da se došlo blizu dogovora i s **Općinom Biskupija** kod Knina, no tamo se pobunilo lokalno stanovništvo.

– I onda ljudi pitaju zašto smo balirali, a ne negdje odvezli. Pa kako kad nitko nije htio! – zatvara takvim argumentom tu priču Čehok. Je li Grad bio iscrpio sve opcije, ostaje ipak otvoreno pitanje. Jer danas, kao i svih proteklih godina otkako je 2013. prestalo baliranje, varaždinski komunalni otpad odvezio se i u **Davor**, i u **Garešnicu**, i u **Vukovar**, i na razna druga mjesta. S time da se tijekom toga vremena broj slobodnih odlagališta neprestano smanjuje. U ono doba nije bilo zatvoreno još ni jedno.

Privremeno rješenje postalo nerješiv problem

Neki će u odluci gradske vlasti da se prikloni baliranju vidjeti namjerno stvaranje problema koji će preko leđa građana biti riješen privatnom poduzetničkom inicijativom 2008. godine. Drugi će se prikloniti tumačenju da su gradski oci vjerovali najavi Nede Cepića da će regionalno odlagalište proraditi u roku od godine dana.

– Već 2003. se u Saboru razgovaralo o tome da se napravi jedno veliko regionalno odlagalište za taj dio zemlje, koje bi kasnije preraslo u centar za gospodarenje otpadom. Mi smo 2006. potpisali ugovor s tom javnom ustanovom, ali oni nikad nisu preuzeli naš otpad. I tako smo došli u problem – Čehokove su riječi. Potvrđuje ih i Robert Briški, koji se sjeća da je Cepić obećavao da će odlagalište proraditi u roku od devet do dvanaest mjeseci.

Oslanjanje na Piškornicu – greška svih grešaka

Kako god bilo, čak i da su gradski oci zaista vjerovali u privremenost baliranja komunalnog otpada u Brezju, poruke koje su komunicirali prema javnosti o tome da Varaždin kontrolu nad komunalnim otpadom preuzima u svoje ruke – nisu mogle biti dalje od istine. Oslanjanje na projekt regionalnog odlagališta odnosno regionalnog centra za gospodarenje otpadom pokazalo se stoga ključnom pogreškom koja je bila ishodište cijelog niza kasnijih loših odluka, sve do današnjih dana.

Varaždin odvojeno prikupio 10 posto otpada

Baliranje komunalnog otpada u Brezju započelo je, dakle, 2. travnja 2005. godine. Varaždin je još 2002. godine uveo razdvajanje otpada na kućnom pragu no podaci iz primjerice 2005. godine pokazuju da je tada odvojeno prikupljeno tek 10 posto otpada. To je, istina, svemirski uspjeh za mnoge općine i gradove u Hrvatskoj i dan danas, no osim što je to razmjerno niska stopa odvojeno prikupljenog otpada, u crnoj kanti i dalje je ostala biološka komponenta.

Prva bala komunalnog otpada zamotana je 2. travnja 2005.

Komunalni otpad prije baliranja prošao je svojevrsnu obradu. Naime, kako navodi Plan gospodarenja otpadom Grada Varaždina iz toga vremena, Varkomovi djelatnici iz otpada su vadili staklo i krupniji metal te papir i plastiku. Potom su se magnetom vadili sitniji metali, da bi se nakon toga otpad drobio i balirao. Koliko je taj postupak bio efikasan, drugo je pitanje.

U tri i pol godine balirane 42 tone otpada

Stoga su hrpe bala rasle prilično brzo. Službeni podaci govore da je od 1. travnja 2005. do 31. prosinca 2008. na lokaciji Brezje balirano 31.794,40 tona komunalnog otpada iz domaćinstava te još 10.506,58 tona komunalnog otpada od poslovnih subjekata. I upravo krajem te 2008. godine **Varkom** i **T7 VIS** sklapaju onaj famozni 'Božićni ugovor', kojim je ovaj komunalni problem, koji je iz dana u dan sve više opterećivao Varaždin, trebao jednom za svagda biti riješen. No, kao što je poznato, ono što je uslijedilo su uhićenja, optužnice, suđenja, tužbe, presude, žalbe, revizije... Bale su i danas tamo gdje su i bile, samo ih se do 2013. godine, kada je baliranje napokon završeno, nakupilo oko stotinu tisuća tona.

(nastavit će se...)

Serijal tekstova 'Varaždinski otpad – 20 godina ekološke, političke i pravosudne krize' napisan je uz potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama. Dozvoljeno prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autora.

Tagovi: BALE ODLAGALISTE OTPAD RAMPA SMECE TURCIN VARAZDIN